

CSALÓKA PÉTER KALANDJAI

Élt egyszer a Csallóközben egy furfangos ember, akit a környékben Csalóka Péternek híttak el.

Hogy miért hítták Csalóka Péternek, azt majd példákkal fogom felvilágosítani, hanem előre is fel kell fedeznem, hogy biz őt azért nevezték így, mert mindenkit megcsalt, aki csak hagyta magát.

Egyszer tehát Csalóka Péter ül szokás szerint a korcsmában, midőn rajtaront két rátóti lovaslegény, kik már messze földön hallották neki hírét, s előfognak.

– No Csalóka Péter, minket csalj meg most.

– Nem csalog én meg senkit, jó uraim – szabódik az ember –, ha tudnék sem akarnék, meg ha akarnék sem tudnék.

– Márpedig minket meg kell csalnod, addig innen el nem megyünk.

– Isten neki, hát akkor itt maradunk holtig, de én meg nem csalogom kenteket, mert én igaz ember vagyok.

Ezzel odament a korcsmároshoz Péter, és félrehívta, s ott kifizetett neki húsz icce bor árát, azzal ismét visszaült a lovaslegények közé, s hozatott magának bort, és nekik is.

Valahányszor egy iccét hozatott, a sipkáját mindig földhöz ütötte; s azt kérdezte a korcsmárostól: ugye hogy ki van fizetve ez a bor?

A legények eleinte nem akarták elfogadni a borát, hogy ne költse rájuk a pénzét, hanem Péter gazda megbiztatá őket, hogy csak igyanak, mert neki van olyan sipkája, melyet ha a földhöz üt, minden borát kifizeti.

A legények tapasztalták szavainak igazságát, s amennyi eszük volt, utóbb még el is hitték, s rajtaestek, hogy adja nekik el azt a süveget.

– Nem adom, dehogy adom, kétszáz forintért sem adom – ellenkezék Péter gazda.

– De ideadja kend háromszázért – unszolák amazok, s nem hagytak neki békét, míg rá nem vették, hogy a sipkát átengedje nekik.

Ezzel mindjárt próbát is tettek vele, s a korcsmáros csakugyan kifizetettnek vallá a bort, amit Csalóka Péter sipkájára hozattak, előre megkapván az árát.

A legények megörültek a vételnek, s ott ittak a sapka emberségéből, s mikor annak jó tulajdonságairól eléggé meg voltak győződve, elmentek odább, s a szomszéd falu csárdájában kezdték magukat a sipkával produkálni.

De már itten pórul jártak, megitták a bort, földhöz csapták a süveget, de a korcsmáros semmit sem akart tudni a kifizetésről.

– Te nem ütötted talán jól a földhöz – szólt az egyik, kivéve társa kezéből a singes báránybőr süveget –, várj, majd én jobban odaütöm – s ezzel úgy vágta a padlóhoz, hogy akkorát szólt, mint egy ágyú.

A korcsmáros ebből sem értett semmit.

– Majd földhöz vágom én – szólt erre a másik ismét, s földhöz is vágta a sipkát, hogy rögtön kirepedt az oldala, a korcsmárost az sem elégítette ki.

A két legény csak ütögette egy darabig a sipkát a földhöz, utóbb a korcsmáros fejéhez, az vissza az ő fejükhöz, míg úgy szét nem ment a sipka, hogy nem volt többé rajta emberi ábrázat.

Ekkor látták át a legények, hogy megcsalta őket Csalóka Péter, s visszafordultak dül-fúlva, hogy megvegyék rajta a pénzüket. Nem találták otthon a házánál, a cselédjei azt mondták, hogy kiment a kölesföldre.

A két legény kilovagolt utána. Ott találták Péter gazdát, amint egy nagy jegenyefának vetette a

vállát, mely félig megdülve a kölesvetésre hajlott, s azzal látszott tülekedni.

– Mit csinál kend, Péter gazda? – kérdik tőle.

– Jaj, nagy bajban vagyok – felel Péter. – Ez a nagy jegenyefa ki akar dűlni, s mind pocsékká teszi a vetésemet, ha fel nem tartom.

– Hát csak rövideden adja kend vissza a pénzünket.

– Visszaadnám biz kész örömmel, de nincs nálam, otthon hagytam, s ha elmegyek, ez a fa bedűl a kölesembe.

– Ne féljen kend, majd megfogjuk mi, míg kend hazamegy.

– Igen ám, de fáj a lábam, nem győzőm a gyalogolást.

– No, hát üljön kend az egyik lovunkra, addig megvárjuk, míg visszajön.

Csalóka Péter engedett a szónak, s miután a két legényt elhelyezte a fa mellé úgy, hogy az egyik a hátával emelte, a másik pedig fogta a fát, felült az egyik lóra, s elkezdett csendesen cammogni hazafelé.

– Siessen kend! – kiáltának ezek utána. Az pedig szép lassan baktatott, amíg látták, akkor nekiereszté a féket, s egy perc alatt otthon termett, otthon elvágta a ló farkát, a lovat pedig eladta egy zsidónak, a farkát rákötötte egy cölöpre, s azt leverte sulyokkal egy pocséta közepébe, és azzal visszament gyalog.

Már messziről elkezdett kiabálni a legényeknek, hogy jöjjenek segítségére, mert a lovuk a sárba fulladt. Az egyik legény, amelyik fogta a fát, rögtön felugrott, és futott, mire a másik kétségbeesetten kezdte ordítani, hogy a fa most mindenestől őrre esik, s kézzel-lábbal iparkodott azt felemelni, hogy ott ne nyomja, s mikor kiugrott alóla, akkor látta csak, hogy esze ágában sincs annak a fának a kidűlés, hanem csak félre van nőve, s ezt a görbe fát tartatta velök Csalóka Péter nagy erőködéssel tovább fél óránál, hogy szinte megszakadtak bele.

Mentek aztán a legények a pocsétához, hova Péter vezette őket, s ott meglátva a kilátszó lófarkat, begázoltak, s megfogták két kézzel, hogy majd annál fogva kihúzzák a lovat. Egyszerre a lófark a markukba szakadt, szinte hanyatt estek vele.

Eközben beesteledett, s feljött a hold. Csalóka Péter mezítláb volt, s fázott a lába. Leült tehát a földre, s talpait feltartá az égre a holdvilág felé, s ott nyögdécselt bele, hogy milyen jó meleg az a holdvilág a talpának.

A legények elhitték, hogy biz az nagyon meleg lehet, s minthogy az ő lábuk is fázott, lehúzták a csizmáikat, s ők is feltarták a talpaikat a holdvilágra.

Csalóka Péter azalatt mindeniknek a csizmájából kiválasztott egyet, s azt felhúzza a lábára, míg

azok a holdba néztek, ő szépen – eliramodott.

A legények azonban, miután nem is kézzel, hanem talppal foghatólag tapasztalták, hogy a holdvilág csak olyan hideg, mint máskor, keresik a csizmákat, s akkor látták, hogy mindegyiknek csak fél maradt, a másik két fél elment Csalóka Péterrel.

Nagy eláldások között aztán felhúzta mindegyik a maga egy saruját, s felültek ketten egy lóra, amelyiknek jobbról volt csizmája, onnan, amelyiknek balról volt, amonnan sarkantyúzta a paripát.

Így mentek be a faluba. S amint megkapták Péter gazdát, egy szót se szóltak neki, mondván:

– Te embercsaló gézengúz! Te város füle, falu farka! Te gyönyörűséges mákvirág! Te akasztófa címere! Te ördögökkel egyidős nagy kópé! te kujon! te hím boszorkány! Elcsaltad a pénzünket, elloptad a lovunkat, elszöktetted a csizmáinkat: most megfogunk és beledobunk a vízbe.

Péter gazda hiába állította, hogy azt az ő természete be nem veszi, a legények megkötözték kezét-lábát, beledugták egy nagy zsákba, s kivitték a víz partjára.

Talán mindjárt bele is dobták volna, ha a víz partján egy korcsma nem lett volna, akit azért építettek a vízhez oly közel, hogy messze ne kelljen érte menni.

Ide tehát betért elébb a két legény, bosszúja hevét valamivel leönteni, amitől az még jobban égjen, s azalatt kinn hagyták Pétert az ajtó előtt.

Azalatt odaérkezik valamiféle mészáros, egy csomó tulkot hajtva a vásárról haza.

Péter gazda ott a zsákban meghallotta az emberi és állati hangokat, s elkezdett ott rugódozni, fennhangon kiabálva: – Eb lesz Liptóban vicispán!

A mészáros odamegy, hallgatja; hát kendet mi lelte? – kérdi.

– Jaj! – kiált Péter – Liptóból kötéllel jöttek értem, hogy elvisznek vicispánnak, úgy megtetszettem nekik. Pedig én nem akarok lenni Liptóban vicispán.

– Akarok én – szolt a mészáros –, eresszen kend oda a zsákba! – s kioldozza a zsák száját, s maga bújt bele Csalóka Péter helyett, aki pedig szépen odábbállt a mészáros ökreivel.

A legények pedig jól felöntvén a garatra, vevék a zsákot mészárosostul együtt, s míg ő azt hitte, Liptóba viszik, a halastóba vitték, s megelégedve odább mentek, azt képzelve, hogy mármost nincs több Csalóka Péter a világon.

Mekkora volt tehát álmélkodásuk, mikor az útban előtalálták, akit a víz fenekén hittek, mégpedig tizenkét ökrödmagával.

– Hol vette kend ezt a sok tulkot? – kérdék tőle.

– Onnan hoztam a vízből – felelt Péter –, menjetek bele, ti is kaphattok eleget, majd én megmutatom, hol ugorjatok be. – Azzal odavezette őket a partra, s amint a vízhez állított ökrök képe a vízből visszatükröződött, a legények azt gondolták, azok rájuk várnak, s beugrottak, s ott is veszték szépségesen.

Csalóka Péter pedig visszavitte a vásárra az ökröket, s eladta azokat jó áron, az útban letelepedett, leterített gubájára kitöltve a sok ezüstpénzt, s ott számlálva nagy fennhangon.

Jön azonban egy lakadalmas menet, s meglátják Csalóka Pétert, amint a sok pénzt számlálja.

Uccu mindjárt nekiestek, hol vette azt a sok pénzt? Péter nem volt rest felelni: – Itt nem messze a hegyekben, az erdőn túl, a mocsáron innen, hajsza fölfelé, csáléra lefelé, a domb mellett, a hegy alatt, a nagy körtefa tövében van egy mély kút, az tele van pénzzel, csak veder kell, amivel merítsen belőle az ember.

Így megmagyarázván a dolgot, a násznép rögtön szétszaladt a mondott helyet fölkeresni, úgy elmentek valamennyien, hogy a vőlegény is elment, nem maradt ott más egyéb, mint maga a szegény menyasszony, kiről a pénz szóra mindenki megfélemedezett.

A szegény ifjú leányzó aztán ott leült sírdogálni egy kőre, hogy mi lesz már őbelőle, ha még a vőlegénye is ilyen könnyen magára hagyta.

Csalóka Péter nem volt érzéketlen legény, sőt amint a szép leányzót meglátta ott sírdogálni, odament hozzá vigasztalni, segített neki a kötényével megtörölgetni a szemeit, s hogy meg ne hűtse magát a kövön, inkább az ölébe ültette, s addig biztatta, s addig engesztelte, míg utóbb a leány hajlott a szavára, s ráállt, hogy ha úgyis elhagyta a vőlegénye, inkább Csalóka Péterhez megy nőül. Csókkal, szépszóval és pénzzel sokra rá lehet venni a lányokat, s Péter most egyikben sem volt szegény.

Csupán azon aggódott a lány, hogy mit mond majd a falu, ha megtudja, hogy ő otthagya a vőlegényét.

– Segítünk rajt – monda Péter. – Én fölveszem a te ruhádat, fölteszem a koszorúdat, s itten maradok helyetted, te öltözzél az én ruhámba, fogd a pénzemet, s menj az én házamba velem, aztán majd csinállok valamit, hogy bolonddá tegyem a násznépet, ki különben is mind oly részeg, hogy rám nem ismerne egy lóért.

A lány engedett a szónak, megcserélte a ruháit fráter Péterrel valahol az erdőben, s az a bolondos fiú ottan maradt menyasszonynak, fején csináltvirág koszorúval, s arcát kendőjével eltakarva, mihez dupla oka van a menyasszonynak, illendő lévén először az, hogy sírjon, s másodszor az, hogy szégyenlje magát; mert biz azon van is mit szégyenleni, ha igazán meggondoljuk.

Jött azonban vissza a násznépség nagy fáradtan és szitkozódva a kirándulásból. Megtalálták ugyan a kútát, tele is volt az, de mivel? nem pénzzel, hanem békával, s Csalóka Péter csak úgy hallgatta nagy biztosságból a menyasszonyruhából, mint áldják két oldalról a teremtését

közakarattal, s ígéretik neki, hogy ha megkaphatják, úgy eldöngetik, hogy!

Ő azonban csak lesütötte a fejét, s eltakarta a képét, az egész lakadalom alatt egy falatot sem evett, csak sírt, s az orcáját bújtatta a zsebkendője alá, melyen, minthogy ez is szokás volt a menyasszonyoknál, senki csak meg sem ütődött. Hiába kínálták, nem evett, sem ivott, csupán egyszer, mikor a gyertyát eloltották, s sötét lett a szobában, felkapá a nagy boroskancsót, nem láttatva senkitől, s jót húzva belőle, visszatette ismét az asztalra. Amikor aztán visszahozták az égő gyertyát, az egész násznép nagy bámulására ott állt a boroskancsó az aprószőlős lakodalmas kásátálnak kellő közepében.

Erre nagy hahota támadt, kisülvén, hogy valami szégyenlős hajadon iparkodék a sötétség alkalmát használni, s aztán nem nézte meg, hogy hová teszi vissza a kancsót.

Lőn azonban, hogy éjjél felé dicséretes szokás szerint felkísérnék a menyasszonyt a vőlegénnyel a padlásra; ilyenkor a vőlegény anyja is fel szokott feküdni az új pár közelében, hogy ha valami fennakadásuk leendne, bölcs tapasztaltsága tanácsadásaival segélyül lehessen.

A csintalan násznép azonban elvéve a hágcst, melyen felmenének, a padlásajtótól; nehogy a menyasszony el találjon szabadulni, ami ismét igen megillető szokás, s ekként Csalóka Péter fennmaradt a padláson a napával és vőlegényével.

Nagyhamar elkezdte azonban kérezkedni, hogy neki valami állapota van, mely miatt szeretne lejutni az udvarra. Úgy, de a lajtorját elvitték az útból, s nem volt más mód lejutni a padlásról, mint fogni egy ruhaszárító kötelet, azt rákötni az álmenyasszony derekára, s leereszteni őt a padlásablakon.

Úgy történt, Csalóka Péter leereszteté magát a vőlegénnyel a kötélre, azt adva neki utasításul, hogy majd mikor rángatni fogja a kötelet, akkor ismét húzza vissza.

Ott azonban széttekintve, hogy mi tréfát kövessen el, meglátott egy kecskebakot; a kötelet rákötötte annak a szarvára, s maga szépen odábbállott.

A kecske azonban el akarván szabadulni a kötélről, a vőlegény arra vette a ráncigálást, hogy a menyasszony akarja magát a padlásra felhúzatni, s jóhiszemmel felhúzta a kecskebakot.

– Te Jutka te? – monda a vőlegény, ahogy a kecske a karjába omlott, s elkezdte csodálkozni annak furcsa magaviseletén. Sötét volt, nem látott, csak tapogatódzott, de mindaz, ami kezébe akadt, nagyon vad fogalmakat adott neki menyasszonya felől.

– Anyámasszony! – szólt végtére a vőlegény, nem bírva kétségeit eloszlatni. – Volt kendnek négy lába, mikor kend menyasszony volt?

– Volt hát bolond, csak aludjál! – dörmöge az öreg, azt gondolva, hogy csak kötekedik a fiú.

– Anyámasszony! – szólalt meg újra a fiú. – Volt kendnek szarva is kettő, mikor kend

menyasszony volt?

– Volt apádnak, lesz neked is! – kiálta türelméből kihozva a vénasszony – jobb ha behunyod a szemed és aluszol.

A vőlegény tehát fogá a kötelet, mely vélt menyasszonya szarvára volt kötve, s megköté azt a szarufához, maga pedig bebújt a szénába nyakig, hogy hozzá ne találjon férni, s szépen horkolva elaludt.

Csalóka Péter azalatt megértve, hogy a lakadalmas nép mézesbort akar inni, s evégett a szomszéd méheskertjébe küldenek mézet lopni, előre odament, s ott a méhesszínben egy üres kasban elbújt.

Nemsokára jön két legény, emelgetik a kasokat, hogy melyik lesz legnehezebb, s ahhoz jutva, amelyikben Csalóka Péter volt elrejtve, minthogy azt legsúlyosabbnak találták, azt hitték, színültig van mézzel, s kétfelül dorongot dugva a két fülbe, vállaikra emelték, s kotródtak vele árkon-bokron keresztül.

Csalóka Péter azalatt kinyújtotta az egyik lábát a kasból, s a sötétben szép csendesen jót rúgott hátulról az egyik legényen, amelyik elül ment. Ez azt gondolta, hogy a pajtása rúgta meg, s visszakiáltott: – Ne rugdalóddzál, öcsém, mert ha kikapom ezt az egyik dorongot, olyat nyújtok rajtad végig vele, hogy az anyád is megsajnál! – Ez mennyre-földre esküdött, hogy ő hozzá sem nyúlt; akkor meg a másik lábát nyújtotta ki Péter, s akkor meg azt rúgta hasba.

– De aki lelked van! – kiálta most meg emez –, te rugdalóddzol itt, hanem ha én megkapom a másik dorongot, majd ott is megvakarod, ahol nem viszket.

Csalóka Péter ekkor egyszerre mindkettőt megrúgta, azok elhajították a kast, kihúzták a husángokat, s úgy elhusángolták egymást, hogy három hétre elég volt nekik.

Péter pedig szépen kibújt az üres kasból, s hazairamodván, otthon ismét visszacserélte a ruháit a menyasszonnyal, s hogy egyszerre meglakoljon minden bűneiért, elvette őt feleségül.

Amik pedig azután történtek, azokra nekünk ne legyen semmi gondunk.